

Elżbieta Błaszczuk

Fortepian obowiązkowy w opiniach studentów Białostockiej Filii AMFC

Fortepian obowiązkowy dla instrumentalistów był zawsze przedmiotem dyskusji wśród pedagogów, zwłaszcza pedagogów niepianistów. Ostatnio wywołuje sporo emocji z powodu cięć oszczędnościowych na uczelniach. Pytanie, czy jest on potrzebny w kształceniu muzyków instrumentalistów, w uczelniach dbających o wysoki poziom kształcenia studentów pozostaje pytaniem czysto retorycznym.

W artykule tym chciałam przedstawić pogląd studentów na temat tego przedmiotu, ich życzenia i wiążące się z nim problemy. Ich opinie zebrałam w oparciu o anonimową ankietę. Odpowiedzi uzyskałam od 39 respondentów – studentów kierunku Pedagogika Instrumentalna, w tym 2 studiujących również kierunek Wychowanie Muzyczne.

Przygotowanie pianistyczne. Zdecydowana większość studentów (33 - 84,66%) gra na fortepianie od 7 do 15 lat i dłużej, w tym:

7 – 10 lat: 21 osób (53,9 %)

11 – 15 lat: 10 osób (25,6 %)

15 lat i dłużej: 2 osoby (5,1 %)

2 – 6 lat: 6 osób (15,4 %)

[N=39 – 100 %]

Mimo zdolności, aktywności własnej i pedagoga oraz innych czynników różnica poziomów przygotowania (od 2 do 10 lat) jest trudna do wyrównania.

Dostęp do instrumentu. Oczywiście, oprócz chęci, musi być spełniony podstawowy warunek – dostęp do instrumentu. Na uczelni lub w Domu Studenta ćwiczy 15 osób (38,5 %). Są też tacy, którzy mają możliwość ćwiczenia w domu, a oprócz tego korzystają z sal ćwiczeń uczelni (15 osób – 38,5 %). Wyłącznie w domu pracuje 6 osób (15,4 %), a 3 osoby (7,7 %) przyznają, że nie ćwiczą wcale.

Studenci ćwiczący w uczelni narzekają na trudności związane z dostępem do klas; najczęściej przewija się tu wzmianka o zajmowaniu klas przez szkołę ćwiczeń.

Czas ćwiczenia. Na pytanie o czas przeznaczony na ćwiczenie na fortepianie, uzyskałam następujące odpowiedzi:

nie ćwiczy w ogóle albo tylko co na lekcji:	9 osób (23 %)
1 - 2 godz. tygodniowo:	23 osoby (59 %)
3 - 4 godz. tygodniowo:	5 osób (12,9%)
ok. 6 godz. tygodniowo:	2 osoby (5,1 %)
	[N=39 – 100 %]

Zatem tylko 2 studentów (5,1 %) pracuje nad fortepianem obowiązkowym ok. 1 godz. dziennie a i to nieregularnie; pozostali ćwiczą mniej lub wcale.

Czas ćwiczenia a opanowanie programu. Respondentom zadałam pytanie, czy czas ćwiczenia wystarcza im na opanowanie opracowywanego programu. Twierdząco odpowiedziało 19 osób (48,7 %), w tym aż 14 ćwiczących 1 – 2 godz. tygodniowo (60,8 % - z tej grupy studentów). Odpowiedzi „czasem tak, czasem nie” udzieliły 3 osoby; należą one do grupy ćwiczących „tylko co na lekcji”. Aż 16 studentom wykorzystywany przez nich czas ćwiczenia nie wystarcza na opanowanie programu (41 % respondentów). Jedna osoba nie ujawniła czasu poświęcanego ćwiczeniom, ale przyznała, że jest niewystarczający.

Utwory przysparzające największą trudności. Dwie osoby ćwiczące ok. 6 godzin tygodniowo odpowiedziały, że nie mają żadnych problemów. Natomiast ci, którzy w ogóle nie ćwiczą, albo tylko tylko co na lekcjach (9 osób – 23 %), wyznali, że program nie ma tu znaczenia (nie mają problemów z ćwiczeniem, bo nie ćwiczą wcale, a więc ta kwestia ich nie dotyczy). Pozostali studenci (28 - 71,8 %) przyznaje się do kłopotów z opracowaniem następujących grup utworów (liczba respondentów przekracza ogólną liczbę 28, ponieważ niektórzy z nich wymieniają więcej niż jedną grupę utworów):

- utwory polifoniczne – 14 osób
- utwory trudne technicznie (etiudy) – 8 osób
- duże formy (sonaty, koncerty) – 3 osoby
- utwory różne – 6 osób

Jedna osoba ma trudności z opanowaniem utworów J.S. Bacha, ale stwierdziła, że lubi je pokonywać. Również jeden respondent przyznał, że trudności pojawiają się wówczas, gdy opracowywane utwory nie podobają mu się.

Czasochłonność studiowanych przedmiotów. Najwięcej czasu pochłania respondentom **instrument główny** – tak uważa 26 osób (2/3 badanej populacji – 66,6%). Inne przedmioty, uważane za czasochłonne, zyskały następującą liczbę głosów:

- studia orkiestrowe – 6
- język obcy – 6

- przedmioty teoretyczne – 3
- psychologia – 3
- pedagogika – 2
- historia sztuki – 2
- zespół kameralny - 2
- historia muzyki z literaturą – 1

Trzy osoby udzieliły szczerzej i oryginalnej odpowiedzi: „trudno powiedzieć, bo się nie uczę”. Warto podkreślić, iż **nikt nie wymienił fortepianu obowiązkowego.**

Współpraca z pedagogiem. Zasadnicze znaczenie dla efektów kształcenia ma współpraca z pedagogiem. Według ankietowanych studentów układa się ona pozytywnie (bardzo dobrze – 23 osoby (59 %), raczej dobrze – 15 osób (38,5 %)). Tylko jedna osoba uskarżała się na brak jakiegokolwiek porozumienia z nauczycielem fortepianu zaznaczając: „choć jest niewątpliwie dobrze wykształcony muzycznie, jest stresujący, narzuca program, stawia duże wymagania i dziwi się, jak można nie lubić fortepianu!”

Studenci cenią u swych pedagogów różne cechy; otrzymały one następującą liczbę głosów:

- wyrozumiałość – 18
- profesjonalizm (cenne uwagi, „jakość muzyczna”, dokładność, zaangażowanie) – 11
- cierpliwość – 5
- szczerłość, otwartość – 4
- miła atmosfera – 3
- zdrowe podejście do fortepianu – 3
- brak wygórowanych wymagań – 3
- wiara w studenta – 2
- przyjacielski stosunek – 2
- zgoda na samodzielność w wyborze repertuaru – 1

Osiem osób (20,5 %) odpowiedziało, iż w ogóle nie ceni swego pedagoga fortepianu obowiązkowego.

W relacjach z nauczycielem studenci nie lubią:

- chwaleń innych, porównań z innymi studentami – 4 odpowiedzi
- traktowania studentów jak przedszkolaków – 1 odpowiedź.

Nie lubią także skrajnych postaw. Część respondentów wskazuje na autokratyczny sposób prowadzenia lekcji, pisząc: „nauczyciel nie chce poznać mego toku myślenia”. „narzuca swoje zdanie”, „nie traktuje partnersko, znęca się psychicznie, jest szorstki i władczy” – 5 odpowiedzi.

Część respondentów (6 – 15 %) pisze o zbyt swobodnym, wręcz lekceważącym traktowaniu studentów („nauczyciel ciągle wychodzi z klasy”,

„nie lubię lekceważenia studentów i ziewania na lekcji, rozmów nie na temat”, „za dużo mówi, za mało gramy”).

Trzem respondentom przeszkadza, gdy nauczyciel:

- przerywa grę studenta
 - klaszcze podczas grania
 - śpiewa, gra, taktuje,
- ponieważ przeszkadza im to w koncentracji.

Cztery osoby „nie lubią gry na instrumencie”, „gry a vista”, czy ogólnie – lekcji fortepianu, zarzucając, iż „nauczyciel chce ze mnie zrobić pianistę”.

W dwóch odpowiedziach pojawiły się uwagi o sytuacjach wywołujących negatywne emocje. Pięciu respondentów w lekcjach fortepianu obowiązkowego „lubi wszystko”, a dziewięciu nie wyraziło w tej kwestii żadnej opinii.

Ocena poziomu nauczania fortepianu obowiązkowego. Respondentom zaproponowałam do wyboru trójstopniową skalę ocen: poziom wysoki, średni i niski. Przedmiot ten zyskał w oczach studentów następującą ocenę:

- poziom wysoki – 7 (18 %)
 - poziom średni – 25 (64 %)
 - poziom niski – 4 (10 %)
 - brak odpowiedzi – 3 (8 %)
- [N = 39 – 100 %]

Zmiany proponowane przez respondentów:

1) zmiany organizacyjne

- zlikwidować szkołę ćwiczeń (10 głosów - 25,6 %);
- wygospodarować więcej klas do ćwiczeń, nawet kosztem zredukowania administracji (8 osób – 20,5 %);
- poprawić warunki pracy i wyposażenie (poprawić akustykę sal, większe zakupy płyt CD, więcej komputerów, fortepianów i pulpity, tańsze usługi ksero) – 5 osób – 12,8 %).

2) zmiany programowe

W tym „koncercie życzeń” znalazło się miejsce dla propozycji zmian programowych:

- mniej egzaminów, zamiast nich więcej zaliczeń na podstawie obecności i pracy w trakcie zajęć (4 osoby);
- znieść lub zmniejszyć do 1 roku *Kształcenie słuchu* (3 osoby);
- znieść lub zmniejszyć do 1 roku *Fortepian obowiązkowy* (4 osoby);
- przekształcić *Fortepian obowiązkowy* w *nieobowiązkowy* (2 osoby);
- zmniejszyć nacisk na przedmioty teoretyczne (2 osoby);

- wprowadzić więcej godzin WF i zajęć na basenie – przynajmniej dwukrotnie w tygodniu (3 osoby);

Propozycje zmian programowych zgłosiło zatem w sumie 18 osób (46 % badanej populacji).

Dziewięć osób (23 %) zgłosiło jeszcze inne propozycje zmian:

- wprowadzenie *Form muzycznych* i *Harmonii* dla instrumentalistów (1);
- wprowadzenie obowiązkowych prób orkiestry raz w tygodniu (1);
- rozszerzenie wymiaru *Fortepianu obowiązkowego* dla zainteresowanych studentów (1);
- wprowadzenie zajęć fakultatywnych z improwizacji, jazzu lub wybranych zajęć z innego wydziału (2);
- nawiązanie kontaktów z innymi uczelniami muzycznymi w kraju i za granicą (2);
- zwiększyć dostępność do sal koncertowych oraz możliwości publicznych występów (2).

Pięciu respondentów nie proponowało żadnych zmian, zatem znaczna większość (34 osoby – ponad 87 % ogółu ankietowanych studentów) widzi jednak taką potrzebę.

Wyniki przeprowadzonych badań to swoiste zwierciadło odbijające obraz pracy uczelni - w tym i pracy samych studentów – postrzegany przez nich samych. Zwierciadła tego nie można lekceważyć, choć może ono wydawać się nieco krzywe. Jednak te skrzywienia mogą wyraźniej uwypuklić słabości organizacji procesu dydaktycznego naszej uczelni w konsekwencji prowadząc do ich przewyciężenia a tym samym do podniesienia jej poziomu i ukształtowania korzystniejszego wizerunku naszej uczelni.